

יחזקאל גולדשילד / ל. ביאלר

(ההופעה קובץ שיריו. אשדות ימים)

בשובו מרוסיה לפולין בתש"ו חזר לפעילות צבורית במזרחי וכחבר האכ"ד וטיבה של ועד הקהילות ערך תערוכה של הספר היהודי ופעל לקבלת רשיון מממשלת פולין להעברת רבבות ספרים לישראל. כתב כמה מונוגרפיות על קהילת לודז' ויהודיו. שגרתו וביניהן על תולדותיה של קהילת לובלין המעטירה, על שושלת הרבנים לבית אשכנזי ועל חייו של ר' יהודה לייב איגור זצ"ל (נתפרסם ב"אינצקלופדיה של גלויות", כרך לובלין) וכן חיבור מקיף על החיים היהודיים הדתיים בפולין ש... המלחמה לפני עלייתו ארצה הלך להפוך מחזון בות גיטו וארשה וכתו. ה. מכך כתב באדיש שירים רוויי-מעוות. שהופיעו בספר בפאריו 1949. בשם: "אויסגע-טריפטע ליכטי" (גרות כבוים).

בשנת תש"ט עלה ארצה וכאן הוא עובד במשרד הדתות כמנהל המחלקה למועצות הדתיות. ממשיך גם בעבודתו הספרותית ומפרסם מזמן לזמן שירים, מאמרים ומחקרים.

צילילי שואה ותקומה

צל השואה רובץ על צילי שירתו. תו השכול והדווי חרות טבוע בכל. אומי רים, שרבים בתוכנו כבר שכחו את השואה וזוועותיה. ברם, ביאלר מקיים בנפשו ובשירתו את הצו: לא תשכח! בדמילבו מעלה הוא את חוויותי הכי אובות עד לאימה מזוועות התופת הר נאצית, שהכחידה את יהדת פולין התר ססת, רבת החן והתפארת. שירתו המי ציינת עולם, "ויות שלם, משמשח מבע לא רק לגורלו האישי הטראגי אלא היא גלעד ומצבה משוועת לטרגדיה הגדולה שמצאה את עמנו, לכנסת ישר אל הדוויה והסחופה והמתבוססת בדי מיה.

ובהתעטף עליו נפשו בוקעת ועולה ממעמקיו זעקת כאב וזעם, ואף יתמרמר: "התועבת רשעים בל תראה אל, הלא נקי וצדיק חרבם תשכל, משכנותיך באש הציתו למען חלל ורק עלינו סער חרוגך התחולל" — אבל, באמונתו העמוקה באלקי ישר אל, בבורא עולם ומנהיגו, הריחו מבלג ונכנע:

וידעתי כי צדק משפטיך, לכן בכנע אבליג...

או:

— — — "אבק אני, עפר תחוח וכעפר בעניי אשתוקה..." כששאלנו את המשורר בשיחתנו עמו לפשר הכפילות בשירתו ועל שום מה כרך בקובץ שיריו את קינת התופת והשואה יחד עם שירת הפדות והתקור מה, היתה תשובתו:

— שני מאורעות כבירים זעזעו את דורנו: תבערת התורבן הגורא, שאכלה שליש מעמנו והורידה את כבוד האדם והשפילתהו עד שאול תחתית — מזה, ופתח גאולת ישראל, שיא התקוות — מזה. שילוב טראגי זה מטביע את חותי מו על שירי, שהם כצקון לחש הכרחי ביחוד האמונה ותמצית כאב הפורץ כל סגר. כפילות זו מלווה אותי ואין מנוס. עם התבססות מדינתנו העצמאית ית-עוררו רגשים חדשים בלבתינו, רגשים של בטחה ושל פדיום, אבל הצמרמורת לא תפסק בגו-אמנם, הדור החדש הקם לעינינו ובונה עולמו-עולמנו יהיה חפשי מן הצמרמורת הזאת ושירתו תינשא בי יתר שאת על כנפי הדור והתקוה.

כתנין בית מדרשה של החסידות מ' בוסס הוא באמונתו הדתית האיתנה ובי תוך אימת החשכה רואה הוא אורות רומזים רוזייה, המדליקים כוכבי-תקוה בלב.

שירתו של ביאלר תסוג, כאמור, בי עיקרה על שני צירים מרכזיים, השואה והתקומה, שהם בבחינת היכין והבועז במסכת יצירתו. אבל, לכשתעיין בקובץ השירים "אשדות ימים" (נשר השם, ל' דברי המחבר כי הימים שאנו חיים בהם ובעיקר שני המאורעות הכבירים — השואה והתקומה — באו עלינו כאשדות מים הנופלים לפתע ובמפתיע) תמצא ששירתו עשירת נושאים ומריבת גווי נים. מוצא אתה בה תיאורי טבע וגוף ופלאים בסגנונם ובצוריהם. יודע הוא גם לדלות מאוצר רוחה של האומה ר ממעמקי-זכרונה אישים, מראות ומאורי עות היסטוריים הקוסמים ללב. לא יק נופיילדות אצורים בזכרונו, המבטאים את אקלימה הרחני של יהדות פולין, אלא גם נופים עתיקי-ימים המעשירים את הליריקה שלו בשלל רעיונות ומו שמשים הוכחה ששירתו יונקת ממקורות רוחניים עשירים ועמיקי-משמעות. כך תמצא אצל שירים על אור כשדים, הר נבו, הר גלבווע, וגם "לרשיי מזמור" וכן שירים פילוסופיים על משנת החי-סידות והגותם של גדולי ישראל למן הרמב"ם ועד הראי"ה קוק והגרי"מ חרל"פ זצ"ל בדורנו.

מאו עליתו ארצה נצטרף גם היסוד הארצי-ישראלי בשירתו. נצמד הוא אל יפה-הנוף של ארץ-ישראל וכיחוד אל תפארתה של ירושלים, הופסת מקום מיוחד ובוולט שירתו והפואמה "ירוש לימ" שב"אשדות ימים" משתרעת על פני עשרות עמודים ומפעימה את הלב ברוחב יריעתה וזכות צליליה.

מגמות והשמעות

שיחתנו נסבה על מניעים והשפעות בשירתו ועל היחוד שבשירה.

מר ביאלר נענה ואמר:

— שירתו היא שירת היחיד שנכתבה (הסוף בעמוד 6)

כשני שאין אדם שליט ברוח לכלוא את הרוח, כן אין יכולת לשים סכר ומעצור למעיינות השמיה הנובעים מ המעקי הנפש. מבעד לכל המסכים וה מחיצות פורצת השירה, בוקעת ועולה ובכל התנאים והנסיבות ימצא לו המי שורר את גתיבו אל בת שירתו. באושר וברווי, בתקופות של ששון ובעתים של יגון תמיד תמיד יפיק המשורר, שהי חנ' זו בנפש פיוטית ומתנגנת, צלילי-רגן מ- מיתרי לבבו.

עדות מובהקת לכך הוא המשורר ר יהודה לייב ביאלר, שקובץ שיריו "אשדות ימים" הופיע זה מקרוב כהוצאת "מוסד הרב קוק". היו ימים, לפני עלות הכורת על יהדות פולין, בהם היה איש עסקים ועסקן רב פעלים לטובת הצבור, מסלחה ושמנה ש. יהדות פולין המפור ארת, וחיו זרמו להם בנחת ובנועם. וכמון לזמן היה פורש לקרן זווית, מתבודד בין ספריו המרובים, מתייחד עם נפשו וכותב... הסוחר היה לסופר ולמשורר. עם בוא השואה רבת-האימים נהפך עליו הגלגל, משפחתו נעקרה ר אבדה והוא עצמו היה לגולה ונודד רב תלאות וידוע סבל, או כפי שהוא בעצ' מו מתאר:

— — — "ואני יגע

גלמוד עם תוגתי

נודד בין גהרותים

בתרמילי על השכם" —

אבל, גם אז לא נדמה שירתו. אישם בפניה נדחת שבירכיתי אוראל הריחו כ שירים, סוניטות ובלדות עבריות זכותי-יב, ומחברותיו עוברות בין הפלי- טים בהעתקים מיד ליד ומשמשות צרי לנפש נענה במי זעם ועתות בצ' רה.

וכשזכה לצאת מחשכת הגלות השר קעח לאורה של המדינה הניבנית והוא עצמו משתחף בעיצוב דמותה ויציקת אשיותיה — שירתו קולחת ביתר שאת ועזו ושופעת בכוח פיוטי רב.

שליש אגרות

על תקופת יצירתו הספרותית בהיותו גולה ופליט באו אל שברוסיה זורעות אור רב שתי אגרות רבות-ענין, המעי- דות כמאה עדים מה עז הצמאון למלה העברית בקרב יהודי ברית המועצות ר מה רב הרושם שעשו מחברות-שיריו על-קור: עברית ברוסיה.

מר ביאלר המציא בשעתו אחת מ' מחברות שיריו אל הרב שלמה שליפר (ד"ר), רבה של מוסקבה, וכעבור זמן מה, בל ממנו ילויה כתובה רוסיית בכתיביו של הרב שליפר, שעליה סי' בועה חותמת רוסייה: "גבוק ע"י הצני- זורה הצבאית מס' 1605. הגלויה גר- פה נמצאת ברשותו של מר צבי הר- כני, בין שאר החומר, שעל פיו הוא הכין ביוביבליוגרפיה על יל. ביאלר ועפ"י בקשתי תירגם את דברי הגלויה מרוסית לעברית כך:

— — — "א...

"ביה ערה רנונת (תשי"ו), מוס' קבה, 7.10.45

אורה נכבד ביאלר!

את "יזכור" (המלה כתובה בעב- רית בתעתיק קירילי) שלך המוק- דש לקרבנות הפאשיוס קראתי בעצמי פעמים מספר וקראתיו כפי- ני יידי. על כולנו עשה רושם חזק. אני מודה לך באמת על ש- מתהלב, ולקראת "יום הזכרון" (ראש השנה) המתקרב לבוא, הנ' ני לאחל לך כל טוב בברכה המ- סורתית: "כתובה וחתימה טובה".

בברכה, (—) שליפר (הרב שלמה שליפר)

אופיינית מבחינה זו היא גם איגרת עברית, אחת מרבות, שקיבל ביאלר בי- מים ההם מאת אחד מקוראיו, פליט מעיר באוקראינה (מ. הרמנוביץ) שנכ- תבה באירביט שבאוראל ב'9.6.44 ובה נאמר:

"איני מסופק כלל אם אעזור תחת ידי את החוברת שלך עוד ימים מספר. הנני מבטיחך נאמנה, כי מאד מאד יקרו בעיני דברי חוברת זו ותוכנה גם צורתה מתאימים כמותה מרובה להקורות אותי וה- הרפתקאות שעזו ועברו על ראשי וראש אנשי ביתי במשך ימי עניי ונודדי מעיר מושבי עד בואנו הנה, ובכן, בעותות החופש הנני מתענג ממש — שפת הנף שב- אתי — לקרוא פעם ושהיים את דברי חוברתך והגות-רוחך, אשר המה לי כמים קרים על נפש עיי- פה... ביחוד עם זה למותר אחשוב להבטיחך, כי אצור את החוברת מכל משמר באשר בה מקור חיים לנפש נענה ונומה כמונו" —

ואחרון-אחרון: יש משורר ענין להדי פיר עוד אגרת שקיבל מר ביאלר מאת ראש הממשלה, מר דוד בן-גוריון, המ עידה ששירתו של ביאלר עוררה הדים עמוקים בלבו ועוררה בו חוויות וזכורי- צות מעולם ילדותו.

באגרת מיום ט"ז באב תשי"ג כתוב לאמור:

"ביאלר היקר,

קבלתי בתודה חוברת "סיני" שבה נתפרסם שירך המצויין על פלוגסק. החיית כוח שירי רב שלושת בתי המדרש בעירייתנו, העומדים כאילו חיים בזכרונו, הרב עולמנו הוא, עולם הנוער שלנו, אבל משהו ניי צל בכל זאת פה, במולדת הברוכה.

בהוקרה ובתודה.

(—) דוד בן-גוריון.

פרו בין פרנפים

לייב ביאלר, בן למשפחה מפוארת, מגזע רבנים ופרנסים-קהילות וארשה, למד בישיבות ואת השכלתו הכללית רכש ב- ביחו, מפני שאביו לא נתנו, מטעמים דתיים, למוד בבתי ספר כלליים.

מימי שחקותו יומו מוקדש לעסקנות ציבורית רחבה — חבר הנהלת מרכז המזרחי בפולין, ציר לועידות ולקונגר- סים ציוניים וכו', אבל אחרי עבודת יר מו הריחו יושב בספרייתו הפרטית ר קובע עתים לתורה ולספרות. מזמן ל- זמן הריחו מפרסם מאמרי בקורת ר- מחקרים בחכמת ישראל בקצבים ספרו- תיי בפסכודונימים שונים, עפ"י רוב בעברית, וספרו "ביוני חסידות" ש- היה מוכן לדפוס אבד בימי השואה.

שואת פולין לא פסחה עליו ועל מש- פחתו הענפה ורוב בני משפחתו ניס- פו בשנת ת"ש בורח ביאלר מוארשה מזרחה ובשנת תשי"א הריחו טוב נמלט מלוצק עד שהוא מתגלגל לאוראל הר- חתק שביוסיה.